

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ลายพ้ามัดหมี่ ถือเป็นภูมิปัญญาของคนในสมัยโบราณ ที่ได้มีการคิดค้นในการออกแบบลาย รวมไปถึงการพัฒนาการในการมัดย้อม จนทำให้เกิดลวดลาย สีสรรสวยงาม ได้มีการนำมาทอเป็นพื้นผ้า โดยคนในสมัยโบราณ ได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหรือ อัตลักษณ์ของชาวอีสาน โดยเฉพาะที่บ้านโสกสว่าง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยตะพาน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาวิจัยจึงต้องการศึกษาการออกแบบลายพ้ามัดหมี่ดั้งเดิม ลวดลายดั้งเดิมและการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คือการออกแบบพ้ามัดหมี่ที่เป็นเอกลักษณ์พื้นบ้านของชุมชนบ้านโสกสว่างและชุมชนและเพื่อศึกษาการประยุกต์ภูมิปัญญาต่อยอดเป็นนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นที่รู้จักและมองเห็นความสำคัญในด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านเอาไว้ มีความเชื่อและศรัทธาในชุมชนของตน อีกทั้งความเชื่อทางวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้นำมาผสมผสานกันให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างลงตัว และประชาชนในชุมชนบ้านโสกสว่าง หมู่ที่ 5 เป็นจุดศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้สำคัญ และได้เป็นแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมด้านการทอพ้ามัดหมี่ ในการถ่ายทอดการทอพ้ามัดหมี่ได้เป็นอย่างดี จึงเป็นแนวทางการสืบทอดให้ผู้นิยมและที่ต้องการศึกษาการทอพ้ามัดหมี่ที่เป็นศิลปะพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเพณี สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทอผ้า พร้อมทั้งกระบวนการทออย่างถูกต้อง แล้วนำมาประยุกต์พัฒนาลวดลายให้มีความหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน เยาวชนให้มีความรู้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพ สร้างรายได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน อัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภูมิปัญญาพื้นบ้านกระบวนการทอพ้ามัดหมี่กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาบ้านโสกสว่าง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยตะพาน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ
2. เพื่อศึกษาการออกแบบลายดั้งเดิมและการทอพ้ามัดหมี่ด้วยการประยุกต์ภูมิปัญญา ต่อยอดเป็นนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภูมิปัญญาการทอผ้าของบรรพบุรุษ มีการใช้การทอผ้าแบบดั้งเดิมและมีการประยุกต์สร้างลายใหม่ขึ้นมา กรอบแนวคิดในการวิจัย ที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย ดังนี้

ภูมิปัญญาการทอผ้า

1. บริบทของชุมชน
2. อัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรม และวิถีความเป็นอยู่
3. ภูมิปัญญาลายพ้ามัดหมี่
4. กระบวนการทอพ้ามัดหมี่

การพัฒนาการออกแบบลายพ้ามัดหมี่

- 1) ลวดลายดั้งเดิมและการอนุรักษ์ภูมิปัญญา
- 2) การประยุกต์ภูมิปัญญาและนวัตกรรมสร้างสรรค์สร้างลายพ้ามัดหมี่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักวิธีการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำการศึกษารวบรวมข้อมูลการปฏิบัติการ การประมวลผล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปประมวลผล

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการที่ผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่ศึกษาบริบทของชุมชนพบว่าเดิมบ้านโสกสว่าง นั้นเอกลักษณ์ เด่นเมื่อก่อนนั้น คือ ลายมัดหมี่ หรือ พื้นฐานลายโบราณที่พบเห็นทั่วไป ลายสร้างสรรค์ ลายที่เกิดจากแนวคิด หรือจินตนาการ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าสอบถามจากผู้รู้ กลุ่มอาชีพที่ทอผ้ามัดหมี่ ซึ่งผู้ วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ลายต้นแบบที่เก่าแก่ ที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นไทยๆ ซึ่งในแต่ละจังหวัด ทอผ้ามัดหมี่ออกมา มีลักษณะคล้ายกัน เช่น ลายคมห้า คมเจ็ด ลายปักจับทว่าน ลายหมี่ชั้น หมี่ข้อ ลายนาค ลายต้นเป็นต้น แต่ไม่ปรากฏลายของจังหวัดไทย แต่ที่สำคัญลายรูปแบบเหมือน ๆ กันทุกจังหวัด ภาคอีสาน หรือภาคอื่นๆ ของประเทศไทย แต่ทุก ๆ จังหวัดจะมีเอกลักษณ์ ของลายผ้ามัดหมี่และการใช้สีที่เป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละจังหวัด เช่น จังหวัดอำนาจเจริญจะมีลายประวัติศาสตร์ของกลุ่ม สตรีทอผ้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผลจากการวิจัย การพัฒนาออกแบบลายผ้ามัดหมี่และการทอผ้าบ้านโสกสว่าง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยตะพาน อำเภอห้วยตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ มีประเด็นที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน ชุมชนต้องมีการพัฒนา ลายผ้า การฟอกย้อม ให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะการย้อมคราม เพราะปัจจุบันมีมาก จะต้องหาจุดเด่น หรือเอกลักษณ์เฉพาะบ้านโสกสว่างให้ได้ เพื่อให้สามารถแข่งขันทางการตลาดได้
2. ข้อเสนอแนะสำหรับภาคราชการท้องถิ่น ภาคราชการ อาทิจ พัฒนาชุมชน หรือ องค์กรท้องถิ่นควรหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาชีพของชุมชนให้มากขึ้น เพราะที่ผ่านมานั้นด้านสาธารณสุขโคกมาก จนทำให้ภูมิปัญญาที่ดีของชุมชนหายไป และทำให้คนในชุมชนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ตัวอย่างการมัดหมี่และการออกแบบลายหมี่

